



K-RD.5133.15.2022.MB

Katowice, dn. 3 października 2022 r.
(ePUAP)

ZAWIADOMIENIE
O ZAMIARZE WŁĄCZENIA KARTY EWIDENCYJNEJ ZABYTKU
do wojewódzkiej ewidencji zabytków nieruchomości woj. śląskiego

Działając na podstawie art. 22 pkt 2 i pkt 7 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2022 r., poz. 840 ze zm.), art. 49 oraz art. 61 § 1 i 4 ustawy z dn. 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (t.j. Dz. U. z 2022 r., poz. 2000 ze zm.), w związku z §1 pkt 4 rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 10 września 2019 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (t.j. Dz. U. z 2019 r., poz. 1886)

Śląski Wojewódzki Konserwator Zabytków w Katowicach
zawiadamia

o zamiarze włączenia poniższej karty ewidencyjnej zabytku do wojewódzkiej ewidencji zabytków nieruchomości województwa śląskiego:

L.p.	Miejscowość	Adres	Obiekt	Data wykonania karty	Autor karty
1.	Piekary Śląskie	ul. ks. J. Popiełuszki 1	budynek dawnej szkoły parafialnej	wrzesień 2022 r.	Michał Balsa

Z treścią ww. karty ewidencyjnej można zapoznać się w terminie 14 dni od opublikowania niniejszego obwieszczenia, w siedzibie tut. urzędu w godzinach urzędowania, wyłącznie po wcześniejszym umówieniu wizyty telefonicznie. **Włączenie ww. karty do wojewódzkiej ewidencji zabytków nieruchomości województwa śląskiego nastąpi po 14 dniach od odebrania niniejszego zawiadomienia**, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dn. 10.09.2019 r. (t.j. Dz. U. z 2019 r., poz. 1886).

Zawiadomienie publikuje się w BIP Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Katowicach.

Jednocześnie należy wyjaśnić, że zgodnie z art. 21 ustawy z 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tekst jedn.: Dz. U. z 2022 r. poz. 840) ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzania programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy. Jednym z rodzajów ewidencji zabytków jest wojewódzka ewidencja zabytków, którą prowadzi wojewódzki konserwator zabytków w formie kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się na terenie województwa (art. 22 ust. 2 ustawy). Sposób prowadzenia wojewódzkiej ewidencji zabytków określa rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. z 2011 r. Nr 113, poz. 661), zmienione rozporządzeniem Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 10 września 2019 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (t.j. Dz. U. z 2019 r., poz. 1886). Zgodnie z § 14 ust. 1 rozporządzenia, wojewódzki konserwator zabytków włącza kartę ewidencyjną zabytku do wojewódzkiej ewidencji zabytków po sprawdzeniu, czy dane zawarte w karcie ewidencyjnej zabytku są wyczerpujące i zgodne ze stanem faktycznym, a także czy dokumentacja fotograficzna zabytku umożliwia jego identyfikację. **W ocenie Śląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Katowicach ww. karta, wykonana we wrześniu 2022 r., posiada dane wyczerpujące i zgodne ze stanem faktycznym, a dokumentacja fotograficzna zabytku umożliwia jego identyfikację.** Ponadto włączenie karty zabytku do wojewódzkiej ewidencji zabytków to czynność materialno-techniczna, która nie jest objęta postępowaniem administracyjnym w rozumieniu ustawy z dn. 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (t.j. Dz. U. z 2022 r., poz. 2000), ani nie jest decyzją wydawaną w toku postępowania

administracyjnego. Czynność włączenia karty obiektu do wojewódzkiej ewidencji zabytków, w odróżnieniu od wpisania zabytku do rejestru zabytków, nie ma jurysdykcyjnego charakteru. Organ nie prowadzi w tej sprawie żadnego postępowania, w którym właściciel lub posiadacz zabytku mógłby przedstawiać przeciwne twierdzenia (wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z 29 listopada 2018 r., sygn. II OSK 2225/18). Opracowanie dla obiektu zabytkowego karty ewidencyjnej i dołączenie jej do prowadzonego zbioru, czyli włączenie do wojewódzkiej ewidencji zabytków, ma charakter czynności materialno-technicznej, a nie jest aktem administracyjnym przybierającym postać decyzji, postanowienia bądź zarządzenia. W wyroku z dnia 26 października 2016 r., sygn. akt II OSK 96/15, Naczelny Sąd Administracyjny potwierdził prezentowane w orzecznictwie sądów administracyjnych stanowisko, że organ prowadzący ewidencję zabytków nie jest zobowiązany do przeprowadzenia jurysdykcyjnego postępowania administracyjnego w przedmiocie włączenia karty danego obiektu do ewidencji i w związku z tym nie wydaje żadnej decyzji administracyjnej. Działanie organu stanowi czynność (o charakterze materialno-technicznym) z zakresu administracji publicznej dotyczącą uprawnień lub obowiązków wynikających z przepisów prawa. **W ocenie Śląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Katowicach z treści ww. karty ewidencyjnej (karta wyk. we wrześniu 2022 r.) jednoznacznie wynika z jakich powodów merytorycznych właściwy organ – tj. Śląski Wojewódzki Konserwator Zabytków w Katowicach – obejmuje obiekt kartą, jako zabytek spełniający wymogi z ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.** W karcie ewidencyjnej wyk. we wrześniu 2022 r. autor wskazał źródła danych, na których się oparł (choć nie ma takiego obowiązku, który wynikałby z przepisów ustawy lub rozporządzeń).

Wskazać należy, że wojewódzki konserwator zabytków, jako wyspecjalizowany w zakresie ochrony zabytków i opiece nad nimi organ, dysponujący odpowiednią kadrą urzędniczą, jest ustawowo uprawniony w ramach własnego urzędu do dokonania oceny wartości zabytkowego obiektu. To wojewódzki konserwator zabytków jest organem kompetentnym do oceny zabytkowego charakteru obiektu. Ponadto czas powstania obiektu nie jest głównym kryterium uznania go za zabytek, tak więc brak ustalenia dokładnej daty powstania obiektu nie stoi na przeszkodzie w uznaniu go za zabytek. W rozumieniu aktualnie obowiązującej ustawy z dn. 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tekst jedn.: Dz. U. z 2022 r. poz. 840) zabytkiem jest nieruchomość lub rzecz ruchoma będąca dziełem człowieka i stanowiąca świadectwo minionej epoki lub zdarzenia, której zachowanie leży w interesie społecznym. Zabytki powinny posiadać wartość historyczną, artystyczną lub naukową. Stwierdzenie, czy nieruchomość stanowi świadectwo minionej epoki lub zdarzenia, oraz czy jej zachowanie leży w interesie społecznym, a także czy posiada wartość historyczną, artystyczną lub naukową, przysługuje z mocy ustawy wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków.

Podsumowując powyższe, Śląski Wojewódzki Konserwator Zabytków w Katowicach uznaje za zasadne ujęcie w wojewódzkiej ewidencji zabytków nieruchomości województwa śląskiego karty ewidencyjnej, wyk. we wrześniu 2022 r., dla omawianego obiektu przy ul. ks. J. Popiełuszki 1 w Piekarach Śląskich, gdyż obiekt ten spełnia definicję zabytku tj. jest nieruchomością będącą dziełem człowieka i stanowi świadectwo minionej epoki lub zdarzenia, którego zachowanie leży w interesie społecznym; posiada wartość historyczną.

Zgodnie z opinią Narodowego Instytutu Dziedzictwa z dn. 29.05.2022 r., znak: DSK.5111.51.2022.EW:

Na podstawie gabarytów oraz sposobu ukształtowania bryły można przypuszczać, iż nie powstał on wcześniej niż w 1 poł. XIX w., prawdopodobnie w miejscu starszego obiektu drewnianego. W 1874 r. obok istniejącej już szkoły wybudowano murowane budynki gospodarcze zlokalizowane w miejscu starszych zabudowań drewnianych. W latach 1876-1877 budynek szkolny został rozbudowany o 3 sale lekcyjne i 2 mieszkania nauczycieli. Nowo dobudowana część, przylegająca do wschodniej ściany szczytowej gmachu istniejącego była częściowo podpiwniczona i nakryta dachem płaskim krytym papą. Elewacja nowej części była nieotynkowana. W starszej części budynku wymieniono tynki zewnętrzne i pokrycie dachu. Autorem projektu rozbudowy był budowniczy powiatowy Hannig z Bytomia. Odbiór prac dokonano 6 grudnia 1877 r. Rozmieszczenie budynków w obrębie działki, po rozbudowie, widoczne jest na planie sytuacyjnym z 1887 r. Situations — Plan des Schuletablissements zu Deutsch — Piekary, przechowywanym w Archiwum Państwowym w Katowicach. Na planie widoczne są dwa budynki szkolne — szkoła przy ul. Popiełuszki i budynek nowej szkoły położony przy obecnej ul. Bytomskiej 152 z 1887 r. We wschodniej części działki znajdowały się dwa budynki gospodarcze. Za murem zlokalizowany był ogród przynależący do organistówki, a dalej cmentarz. Stan po rozbudowie widoczny jest także na niemieckich mapach topograficznych z lat 1883, 1901—1913 oraz 1930—1935.

Budynek dawnej szkoły parafialnej położony jest w północnej części nieregularnej, wielobocznej działki usytuowanej w obrębie historycznego zespołu zabudowań Sanktuarium Matki Sprawiedliwości i Miłości Społecznej w Piekarach Śląskich. Po pn. stronie budynku dawnej szkoły mieści się kamiennie—cegłany mur bazyliki pod wezwaniem Najświętszej Marii Panny i Świętego Bartłomieja. Po stronie wsch. mieszczą się zabudowania domu pielgrzyma. Od pd. działka graniczy z zielenią parku kalwaryjskiego.

Ogólny stan zachowania budynku dawnej szkoły należy ocenić jako dobry. Bryła historycznego obiektu została częściowo przekształcona w okresie powojennym, w związku ze zmianą dachu z wysokiego, dwuspadowego, na dach płaski, o niewielkim stopniu nachylenia połaci. Historyczne pokrycie z dachówki ceramicznej zostało wymienione na nowe, wykonane z papy. Wysokie poddasze uległo likwidacji. Zlikwidowane zostały także pomieszczenia gospodarcze dobudowane do zach. ściany szczytowej. Prawdopodobnie częściowo przekształcono

także ryzalit, zlokalizowany we wsch. elewacji skrzydła pd. W pozostałym zakresie bryła budynku nie została przekształcona. W obrębie parteru oraz piętra zachowała ona swoją formę historyczną. Dobrym stanem zachowania charakteryzują się elewacje budynku. W największym stopniu przekształcona została zach. ściana szczytowa. W związku z przebudową dachu szczyt uległ likwidacji. Większość otworów okiennych została zachowana w historycznym kształcie. Na ścianach starszej części budynku zachował się skromny detal architektoniczny w formie gzymsu koronującego. Ściany zewnętrzne są pokryte wtórnym tynkiem. W ubytkach wierzchniej warstwy widoczne są fragmenty starszych zapraw. Największe ubytki tynku występują w obrębie cokołu. Negatywny wpływ na zabytkowy charakter budynku mają elementy współczesne mocowane w obrębie ścian zewnętrznych, takie jak elementy okablowania technicznego oraz zadaszenie poliwęglanowe nad wejściem w elewacji pd. W artykulacji elewacji widoczne są cechy charakterystyczne dla budynków szkolnych z 1 poł. XIX w., takie jak symetryczne rozmieszczenie otworów okiennych i usytuowanie wejścia na osi środkowej podkreślonej pseudoryzalitem. Obecnie stan techniczny elewacji należy ocenić jako dobry. Największe zawilgocenie i ubytki tynku widoczne są w dolnych partiach ścian. Ogólny dobry stan zachowania budynku wynika z faktu, iż nie został on znacząco przekształcony, a obecnie jest ciągle użytkowany. Częściowej zmianie mógł ulec układ wnętrza. Obecnie większość elementów wyposażenia wnętrza, takich jak posadzki czy stolarka drzwiowa ma charakter współczesny. Historyczna stolarka okienna zachowała się częściowo. Zachowano nadproża okienne w formie łuku odcinkowego, widoczne od strony wnętrza budynku. Charakter historyczny mają także częściowo zachowane drewniane podłogi w pomieszczeniach na piętrze. Zachowały się także historyczne klatki schodowe. Do pomieszczenia kotłowni prowadzi kamienne schody zabiegowe. Na piętro prowadzi kamienne schody łamane. Przy ścianach, na obu klatkach schodowych, zamontowano współczesne poręcze.

W ww. opinii NID wskazano, że: Budynek dawnej szkoły parafialnej w Piekarach Śląskich stanowi reprezentatywny przykład obiektu o funkcji edukacyjnej, wzniesionego najprawdopodobniej w I poł. XIX w. (...). Wartość historyczna oraz znaczenie budynku jako ważnego elementu struktury przestrzennej Kalwarii Piekarskiej i układu urbanistycznego centrum Piekar Śląskich uwiadamniają się przede wszystkim w sposobie usytuowania obiektu, gabarytach i artykulacji elewacji.

Pouczenie:

Jeżeli obiekty nie figurują w gminnej ewidencji zabytków, konieczne jest założenie karty adresowej i włączenie ich do tej ewidencji przez właściwego miejscowo wójta / burmistrza / prezydenta miasta, zgodnie z art. 22 ust. 5 pkt 2 ustawy z dn. 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2021 r., poz. 710) oraz § 15 Rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dn. 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. z 2011 r., nr 113, poz. 661). **Włączenie do gminnej ewidencji zabytków obiektów figurujących w wojewódzkiej ewidencji zabytków jest obligatoryjne.**

ZASTĘPCA ŚLĄSKIEGO WOJEWÓDZKIEGO
KONSERWATORA ZABYTKÓW W KATOWICACH
MGR INŻ. ARCH. ANNA OSTROWSKA
(PODPISANO ELEKTRONICZNIE)

Otrzymują (ePUAP):

1. Gmina Miasto Piekary Śląskie, ul. Bytomska 84, 41-940 Piekary Śląskie
(właściciel)

Do wiadomości (ePUAP):

2. Prezydent Miasta Piekary Śląskie, ul. Bytomska 84, 41-940 Piekary Śląskie
(jako organu prowadzącego gminną ewidencję zabytków miasta Piekary Śląskie)
3. Miejski Konserwator Zabytków w Piekarach Śląskich, ul. Bytomska 84, 41-940 Piekary Śląskie
4. a/a, JHO
5. a/a, MB, dn. 03.10.2022

Potwierdzam zgodność kopii wydruku z dokumentem elektronicznym:

Identyfikator dokumentu	328418.758951.520243
Nazwa dokumentu	5133.15.2022 - Piekary Śl - zamiar.pdf
Tytuł dokumentu	5133.15.2022 - Piekary Śl - zamiar
Sygnatura dokumentu	K-RD.5133.15.2022
Data dokumentu	2022-10-03
Skrót dokumentu	65AD3118ADE9DC86AD5AFD97082D1C207341B981
Wersja dokumentu	1.4
Data podpisu	2022-10-03 13:21:00
Podpisane przez	Anna Marta Ostrowska Zastępca Śląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków

EZD 3.106.7.7.

Data wydruku: 2022-10-03

Autor wydruku: Bulsa Michał (Stanowisko do spraw rejestru zabytków i dokumentacji zabytków)

KARTA EWIDENCYJNA ZABYTKU NIERUCHOMEGO

NIEWPISANEGO DO REJESTRU ZABYTEKÓW

1. Nazwa

budynek dawnej szkoły parafialnej

2. Czas powstania

• pierwsza połowa XIX wieku

3. Miejscowość

PIEKARY ŚLĄSKIE

9. Materiały graficzne



elewacja północna budynku



elewacja zachodnia budynku



Budynek dawnej szkoły parafialnej na mapie GUGiK z lat 1958-1961
(źródło: <https://mapy.orsip.pl/map/>, dostęp: 11.04.2022 r.).



Budynek dawnej szkoły parafialnej na niemieckiej mapie topograficznej z lat 1930-1935.
W zach. części działki widoczny budynek nowej szkoły (źródło: <https://mapy.orsip.pl/map/>,
dostęp: 11.04.2022 r.).

4. Adres (ulica, nr posesji)

ul. ks. J. Popiełuszki 1

dz. ewid. nr 575/68, obr. 0002 Piekary
Wielkie, gm. m. pow. Piekary Śląskie

5. Przynależność administracyjna

województwo **ŚLĄSKIE**

powiat **M.POW. PIEKARY ŚLĄSKIE**

gmina **PIEKARY ŚLĄSKIE**

6. Współrzędne geograficzne

50°46'18.5"N 19°40'32.1"E

7. Użytkowanie obecne

właściciel:
GMINA MIASTO PIEKARY ŚLĄSKIE

8. Stan zachowania

Stan zachowania – dobry.

Zgodnie z opinią Narodowego Instytutu Dziedzictwa z dn. 29.05.2022 r., znak: DSK.5111.51.2022.EW:

Na podstawie gabarytów oraz sposobu ukształtowania bryły można przypuszczać, iż nie powstał on wcześniej niż w 1 poł. XIX w., prawdopodobnie w miejscu starszego obiektu drewnianego. W 1874 r. obok istniejącej już szkoły wybudowano murowane budynki gospodarcze zlokalizowane w miejscu starszych zabudowań drewnianych. W latach 1876-1877 budynek szkolny został rozbudowany o 3 sale lekcyjne i 2 mieszkania nauczycieli. Nowo dobudowana część, przylegająca do wschodniej ściany szczytowej gmachu istniejącego była częściowo podpiwniczona i nakryta dachem płaskim krytym papą. Elewacja nowej części była nieotynkowana. W starszej części budynku wymieniono tynki zewnętrzne i pokrycie dachu. Autorem projektu rozbudowy był budowniczy powiatowy Hannig z Bytomia. Odbioru prac dokonano 6 grudnia 1877 r. Rozmieszczenie budynków w obrębie działki, po rozbudowie, widoczne jest na planie sytuacyjnym z 1887 r. Situations — Plan des Schuletabelissements zu Deutsch — Piekary, przechowywanym w Archiwum Państwowym w Katowicach. Na planie widoczne są dwa budynki szkolne — szkoła przy ul. Popiełuszki i budynek nowej szkoły położony przy obecnej ul. Bytomskiej 152 z 1887 r. We wschodniej części działki znajdowały się dwa budynki gospodarcze. Za murem zlokalizowany był ogród przynależący do organistówki, a dalej cmentarz. Stan po rozbudowie widoczny jest także na niemieckich mapach topograficznych z lat 1883, 1901—1913 oraz 1930—1935.

Budynek dawnej szkoły parafialnej położony jest w północnej części nieregularnej, wielobocznej działki usytuowanej w obrębie historycznego zespołu zabudowań Sanktuarium Matki Sprawiedliwości i Miłości Społecznej w Piekarach Śląskich. Po pn. stronie budynku dawnej szkoły mieści się kamienna—ceglany mur bazyliki pod wezwaniem Najświętszej Marii Panny i Świętego Bartłomieja. Po stronie wsch. mieszczą się zabudowania domu pielgrzyma. Od pd. działka graniczy z zielenią parku kalwaryjskiego.

Ogólny stan zachowania budynku dawnej szkoły należy ocenić jako dobry. Bryła historycznego obiektu została częściowo przekształcona w okresie powojennym, w związku ze zmianą dachu z wysokiego, dwuspadowego, na dach płaski, o niewielkim stopniu nachylenia połaci. Historyczne pokrycie z dachówki ceramicznej zostało wymienione na nowe, wykonane z papy. Wysokie poddasze uległo likwidacji. Zlikwidowane zostały także pomieszczenia gospodarcze dobudowane do zach. ściany szczytowej. Prawdopodobnie częściowo przekształcono także ryzalit, zlokalizowany we wsch. elewacji skrzydła pd. W pozostałym zakresie bryły budynku nie została przekształcona. W obrębie parteru oraz piętra zachowała ona swoją formę historyczną. Dobrym stanem zachowania charakteryzują się elewacje budynku. W największym stopniu przekształcona została zach. ściana szczytowa. W związku z przebudową dachu szczyt uległ likwidacji. Większość otworów okiennych została zachowana w historycznym kształcie. Na ścianach starszej części budynku zachował się skromny detal architektoniczny w formie gzymsu koronującego. Ściany zewnętrzne są pokryte wtórnym tynkiem. W ubytkach wierzchniej warstwy widoczne są fragmenty starszych zapraw. Największe ubytki tynku występują w obrębie cokołu. Negatywny wpływ na zabytkowy charakter budynku mają elementy współczesne mocowane w obrębie ścian zewnętrznych, takie jak elementy okablowania technicznego oraz zadaszenie poliwęglanowe nad wejściem w elewacji pd. W artykulacji elewacji widoczne są cechy charakterystyczne dla budynków szkolnych z 1 poł. XIX w., takie jak symetryczne rozmieszczenie otworów okiennych i usytuowanie wejścia na osi środkowej podkreślonej pseudoryzalitem. Obecnie stan techniczny elewacji należy ocenić jako dobry. Największe zawiłgocenie i ubytki tynku widoczne są w dolnych partiach ścian. Ogólny dobry stan zachowania budynku wynika z faktu, iż nie został on znacząco przekształcony, a obecnie jest ciągle użytkowany. Częściowej zmianie mógł ulec układ wnętrza. Obecnie większość elementów wyposażenia wnętrza, takich jak posadzki czy stolarka drzwiowa ma charakter współczesny. Historyczna stolarka okienna zachowała się częściowo. Zachowano nadproża okienne w formie łuku odcinkowego, widoczne od strony wnętrza budynku. Charakter historyczny mają także częściowo zachowane drewniane podłogi w pomieszczeniach na piętrze. Zachowały się także historyczne klatki schodowe. Do pomieszczenia kotłowni prowadzi kamienne schody zabiegowe. Na piętro prowadzi kamienne schody łamane. Przy ścianach, na obu klatkach schodowych, zamontowano współczesne poręcze.

W ww. opinii NID wskazano, że: Budynek dawnej szkoły parafialnej w Piekarach Śląskich stanowi reprezentatywny przykład obiektu o funkcji edukacyjnej, wzniesionego najprawdopodobniej w I poł. XIX w. (...). Wartość historyczna oraz znaczenie budynku jako ważnego elementu struktury przestrzennej Kalwarii Piekarskiej i układu urbanistycznego centrum Piekarów Śląskich uwiadamniają się przede wszystkim w sposobie usytuowania obiektu, gabarytach i artykulacji elewacji.

Źródła i opracowania:

- * Opinia Narodowego Instytutu Dziedzictwa z dn. 29.05.2022 r., znak: DSK.5111.51.2022.EW
- * Wycisło J., *Kronika dziejów sanktuarium maryjnego i Piekarów na Śląsku do 1945 roku*, Katowice 2015.
- * Wycisło J., Wostal H., Wostal L., *Rozwój kultu maryjnego w Piekarach*, Piekary Śląskie 2018.
- * *Encyklopedia Piekarów Śląskich*, red. Grzegorek G., Wzientek M., Witaszczyk B., Katowice 2011.

12. Opracowanie karty ewidencyjnej (autor, data i podpis)

Autor: mgr Michał BULSA, dn. 13.09.2022 r.

Podpis: 